

Sopa inte Nato under mattan

| av Ann-Sofie Dahl

Stora och viktiga frågor för Sveriges framtid bör diskuteras i valrörelser och inte sopas under mattan. Som EU-, EMU- och Nato-medlemskap till exempel. /

VALÅR ÄR UTOMORDENTLIGA tillfällen att diskutera frågor av central betydelse för landets framtid. Vår säkerhetspolitik, till exempel – och alldeles särskilt nu när den sedan länge förbrukade neutraliteten sent omsider har gått till skrotning i den nya säkerhetspolitiska doktrinen.

Säkerhetspolitik är visserligen inget tema som det är brukligt att debattera offentligen om i det numera enbart militärt alliansfria Sverige, och undersökningar har gång på gång visat att utrikespolitik inte tillhör kategorin kioskvältare – eller snarare väljarvältare – i valkampanjer.

Men någon gång ska väl vara den första, och inget år vore väl då bättre skaffat än det innevarande att ta itu med den mest existentiella och livsavgörande av alla politiska frågor: den om hur vi bäst ska försvara oss, vad vi ska försvara, tillsammans med vem och hur.

För vare sig Sverige och dess vankelmodiga politiker vill det eller ej är Natos, och frågan om Sveriges framtida relationer till det europeiska och transatlantiska försvarssamarbete som snart nog förenar i stort sett alla européer utom oss, en fråga som inte längre går att undvika.

Det är nämligen mycket som kan och kommer att hända under de kommande fyra åren. Den riksdag som väljs i höstens val kommer att sitta fram till 2006. Under den mandatperioden kommer Natos att utvidgas än en gång, det vet vi säkert. Men det är långt ifrån osannolikt att även en tredje utvidgningsrunda är på gång redan vid nästa valår.

SVERIGE MEDLEM FÖRE 2006?

Och vem vet, kanske är Sverige då ett av de länder som håller på att installera sig i sina nya lokaler för medlemsländer i Natos huvudbyggnad. Men om det trivsamma scenariot ska kunna bli verklighet krävs en ordentlig opinionsbildande insats och en rejäl debatt först.

”Om bara något år kommer de tre små forna Sovjetrepublikerna att befinna sig med egna platser vid Natos allt vidare runda bord, med kapacitet att en dag avgöra om den regionala stormakten Sverige ska tas in i medlemskretsen.”

Den sedvanliga svenska metoden att diskret vända blicken åt andra hållet funkar inte heller när de tre baltiska staterna bjuds in till medlemskap i Natos vid toppmötet i Prag i november, och när Finland har lagt in en ytterligare högre växel för att förbereda sig för den utveckling som komma skall i det närområde som är vårt gemensamma.

Om politikerna verkligen menar allvar med sitt fagra tal om Sveriges uppgift i Östersjöområdet är det på tiden att de tar sig en ordentlig funderare över vad som bäst befrämjar den regionala säkerheten, och i

vilken funktion Sverige egentligen kan göra mest nytta. Är det genom att stanna utanför spelplanen som allvarligt marginaliserad åskådare, eller som aktiv och engagerad medspelare, med inflytande och möjligheter att påverka händelserna inifrån? Det är inte utan att den senare rollen förefaller ligga betydligt närmare de svenska traditionerna i internationella sammanhang än den förra.

Och vem gynnas egentligen av att Sverige fortsätter att hålla sig undan gemenskapen i Nato, mer än möjligen en hop vänsteraktivister med hjärtat i helt andra världs-

delar? Inte den regionala säkerheten, och inte heller vi själva. Övriga aktörer är förnuftiga nog att se om sitt hus; och de klarar sig, trots den som vill, alldeles utmärkt utan oss.

FINLAND VÄNTAR INTE

Finland tänker inte vänta på att Sverige får andan ur vagnen, det har landets försvarsminister gjort klart, om än i något mer diplomatiska ordalag, vid flera tillfällen på sistone. Även resten av den finländska regeringen har börjat röra på sig i en mer Nato-vänlig riktning under det senaste året, om än vissa ledamöter betydligt mer motvilligt än andra. Men en förberedelse är utan tvekan på gång inför den säkerhetspolitiska rapport som ska presenteras 2004, och som rätt allmänt förmodas resultera i en rekommenderad kursändring av något slag för Finlands del.

Visserligen hade man i Helsingfors gärna sett att Finland hade kunnat agera samfällt med Sverige ännu en gång, men som visades med EMU-beslutet inser man på andra sidan Bottenhavet att det finns viktigare värden att bevaka än att till varje pris gå gemensamt genom livet med det bångstyriga och smått egensinniga Sverige.

Finländarna resonerar också på ett helt annat vis i de här frågorna än Sverige, där ju säkerhetspolitik sällan haft så mycket med säkerhetspolitik att skaffa, utan mer om det ihärdiga bevarandet av en handfull nationella och ideologiska myter.

I Finland handlar debatten – för där finns det en sådan, också till skillnad från Sverige – i första hand om vilka landets nationella intressen är och hur de bäst ska vårdas, oberoende av andra länders val och politik. Det är resonemang av ett slag som vi sällan ser här hemma.

Det gäller i stor utsträckning även Sveriges största oppositionsparti, moderata samlingspartiet, som fortfarande ligger förhållandevis lågt med Nato, trots att det bevisligen är en fråga som ligger partiets företrädare varmt om hjärtat och det för moderaternas del enbart handlar om "när" och inte "om".

Partiledningen har i och för sig meddelat att det nu är dags att aktivera Nato-frågan i svensk debatt. Men det svenska medlemskapet skjuts fortfarande oftast på en mer eller mindre obestämd framtid. "Med tiden" är en omåttligt populär formulering i moderata anföranden, även om Bo Lundgren i en intervju för skånska Kvällsposten också har förklarat att 2005 vore ett lämpligt år för en svensk medlemskapsansökan, med faktiskt medlemskap något år senare (alltså ungefär samtidigt med nästa svenska val).

NYA ARGUMENT FÖR SENFÄRDIGHET

Förhållandet till Nato tenderar för det mesta dessutom att göras beroende av den säkerhetspolitiska utvecklingen i de tre baltiska staterna och Finland. Under årens lopp har den moderata argumenteringen i Nato-frågan enkelt kunnat delas in i två stora kategorier: Finland-sargumentet under kalla kriget, och dess logiska fortsättning, Baltikumargumentet, därefter. Dessutom har en ny kategori argument, med bland annat inflytande-frågan som central punkt, alltmer kommit att användas på senare tid.

Medan det första argumentet ledde till den (stundtals motvilliga) moderata slutsatsen att omsorgen om Finlands säkerhet trots allt bäst tillvaratogs genom en fortsatt neutral svensk politik (detta var innan det hemliga svenska försvarssamarbetet med Nato blev allmänt känt), blev konklusionen efter kalla krigets slut den motsatta.

Den bästa strategin nu för den regionala säkerheten var, enligt partiets analys, ett gemensamt svensk-finskt Nato-medlemskap tillsammans med de tre baltiska stater som har tagit över Finlands tidigare roll som moderat hjärtefråga.

Men den svenska – eller moderata – oron för de baltiska staterna kommer snart nog att kunna betraktas som högst obefogad. Om bara något år kommer de tre små forna Sovjetrepublikerna att befinna sig med egna platser vid Natos allt vidare runda bord, med kapacitet att en dag avgöra om den regionala stormakten Sverige ska tas in i medlemskretsen. Det var kanske inte precis det scenariot som vi hade väntat oss för bara några år sedan.

Med såväl Finland som balterna i mer eller mindre tydlig rörelse i en bestämd riktning är det hög tid att även vi i Sverige tar itu med en senkommen analys av vårt lands intressen.

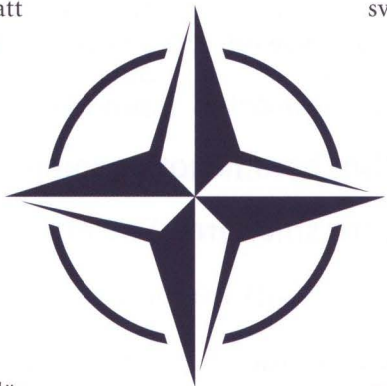
Med såväl Finland som balterna i mer eller mindre tydlig rörelse i en bestämd riktning är det hög tid att även vi i Sverige tar itu med en senkommen analys av vårt lands intressen.

Ett skäl till att den moderata oppositionen inte har drivit Nato-frågan på egen hand under årens lopp är de ständiga hänsyn till socialdemokratin och dess intressen, som alltför länge har tillåtits paralysera vårt lands relationer till omvärlden.

SNÄV DEBATT ENLIGT TIDSPLAN

Tvårtemot många andra länder, och mest noterbart USA där debatten flödar fritt och ohämmat åt alla upptänkliga håll, läggs det i Sverige dessutom gärna schema för hur, vad och när olika spörsmål ska tillåtas komma upp till diskussion.

Således gjordes någon gång på förra decenniets början upp en noggrann tidsplan för utrikespolitiken, med

”Till skillnad från den aktivistiska politik som det alliansfria Sverige vanligtvis har företrätt i marginalen, [...] skulle Nato-landet Sverige ha en ordentlig chans att faktiskt göra lite nytta för den regionala och europeiska säkerheten.”

i nämnd ordning EU, försvaret, EMU – och allra sist Nato. Att ta upp frågorna vid andra tidpunkter anses bara röra till den noga uttänkta strategin, sen må världen runt omkring oss snurra på bäst den vill.

EU-medlemskapet har som bekant klarats av (även om den potentiellt snåriga frågan om den gemensamma säkerhets- och försvarspolitiken, ESDP väntar runt hörnet), och försvaret nära nog avskaffats (vilket emellanåt anförts som skäl att söka medlemskap i Nato), och nu står EMU på tur. Men knappast just i år, när den ömtåliga valdebatten inte anses kapabel att hantera en fråga av sådan dignitet som Europas gemensamma.

Alltså ser det inte så lovande ut för Nato heller, med EMU före i kön. Det utesluter emellertid inte att ansvarsfulla politiker, av diverse ideologiska kulörer och med känsla för Sveriges bästa, skulle kunna rucka på tågordningen och besluta sig för att läget i omvärlden faktiskt kräver att Nato-frågan tas upp till behandling här och nu.

En trivialitet som då förhoppningsvis kan försvinna från debatten är det föga intellektuellt inspirerande argumentet att Sverige inte behöver gå med i Nato ”eftersom vi redan nästan är med.” Det är vi inte; Sverige är och förblir utan politiskt inflytande över centrala militära och säkerhetspolitiska beslut, utan möjlighet att göra vår röst hörd där vi vackert får sitta ute i korridoren och vänta på att andra beslutar om frågor av oerhörd betydelse för våra liv och vårt land. Alldeles precis som innan Sverige blev medlem i EU.

Att Sverige befinner sig utanför de relevanta sammanhangen – till skillnad från troliga nya Nato-länder som Rumänien och Bulgarien om något år – kommer att bli än mer uppenbart efter nästa utvidgningsrunda när Pfp-gruppen töms på sitt innehåll, och hämtar merparten av sina partners från ”långt-bort-i-stan”.

Någon vidare plattform att agera utifrån kan inte det betraktas som – allra helst inte för ett land med sådana storstilade ambitioner och traditioner som vårt eget, som alltid har varit månt om att vilja spela en noterbar roll i stora världen.

Det kan Sverige fortsätta att göra (eller snarare, på allvar börja göra) den dag vi ingår i Natos medlemskrets, en församling proppfull med aktivistiska länder – ta

Norge i Mellanöstern, Danmark i Östersjön, Kanada som håller sig framme som medlarkandidat i allehanda sammanhang, Nederländerna, eller varför inte Frankrike?

Till skillnad från den aktivistiska politik som det alliansfria Sverige vanligtvis har företrätt i marginalen, med emellanåt tämligen dubiösa partners, skulle Nato-landet Sverige ha en ordentlig chans att faktiskt göra lite nytta för den regionala och europeiska säkerheten. Ta som sagt Danmark i Östersjön – inte vore de baltiska staterna uppe till inval i Nato idag om det inte hade varit för de danska insatserna för att företräda dem och deras intressen inne i Alliansen, en stundtals inte alls särskilt populär politik i Nato-kretsen.

Det lilla Nato-landet Danmark har därmed gjort en insats för den baltiska och regionala stabiliteten värd mångfalt mer än alla alliansfria aktioner sammantagna.

HOT AVVÄRJES BÄST I SAMARBETE,

Om nu Sverige ska förmå leva upp till skrivelsen i det nya förslaget till säkerhetspolitisk doktrin att ”bidra till stabilitet och säkerhet i vårt närområde, samt stärka internationell fred och säkerhet” så finns det inte många andra vägar att välja på än att ingå i samma forum som länderna runt omkring oss. För, som skrivelsen också meddelar: ”hot mot freden och vår säkerhet kan bäst avvärjas i gemenskap och samarbete med andra länder.”

Vare sig man vill det eller inte så är det i Nato som det samarbetet i första hand äger rum. Det är också där som den allt mer väsentliga solidariteten med USA bäst kan manifesteras, och stödet för den transatlantiska länken allra bäst tillvaratas – och det senare är viktigare än någonsin nu när hela världen kräver Amerikas uppmärksamhet.

Så varför inte börja med att föra upp frågan om ett svenskt Nato-medlemskap på agendan i årets valkampanj?

Docent Ann-Sofie Dahl (asdahl@sbbs.se) är statsvetare, samt grundare och vice ordförande i Svenska Atlantkommitén. Hon kommer i höst ut med en studie av moderaterna och NATO i antologin *Anfall eller försvar? Högern i svensk politik under 1900-talet* (red. Torbjörn Nilsson).